

Nieuwe inzichten OM KLEUTERS TALIG TE ONDERSTEUNEN

Vroeg begonnen is half gewonnen. In de kleuterklas gaat er daarom veel aandacht naar mondelinge taalvaardigheid. We delen hier belangrijke nieuwe inzichten en praktische weetjes uit de internationale literatuur. **Helena Taelman**

Over de auteur

HELENA TAELMAN

is lerarenopleider aan de hogeschool ODISEE te Aalst. Zij is de initiatiefnemer van de blog *Kleutergewijs*, en is betrokken bij verschillende taalprojecten.

1. DE INHOUD VAN DE ACTIVITEIT DOET ERTOE.

“Taal-de-hele-dag” is een mooie doelstelling om na te streven, maar in de praktijk doet het er ook toe *wat* je precies doet. Zo blijken wetenschapsactiviteiten en voorleesmomenten de beste contexten om tot rijke, taalstimulerende gesprekken te komen. Daarop inzetten is dus een goede strategie voor taalontwikkeling.

2. STEL ALLES IN HET WERK OM VERLEGEN AN- DERSTALIGE KLEUTERS UIT DE TENT TE LOKKEN.

Wat doe je met een anderstalige nieuwkomer in jouw klas die erg verlegen is? Je probeert hem geduldig uit zijn tent te lokken, en gelijk heb je. Onderzoek heeft immers aangetoond dat het temperament een belangrijke rol speelt bij de tweede-taalverwerving. Verlegen kleuters uit migrantengezinnen blijken de tweede taal minder goed te beheersen dan minder verlegen kleuters. Wanneer de kleuters over een langere periode geobserveerd worden, blijkt dat verlegen kleuters ook trager groeien in hun tweede taal dan

minder verlegen kleuters. De Marnix Academie lanceerde onlangs een uitstekende website met tips om op een respectvolle manier met dergelijke kinderen in gesprek te gaan. Ook bruikbaar voor peuters!

3. GEBRUIK EEN BOEKEN- LADDER OM TOCH UITDA- GENDE PRENTENBOEKEN AAN TE BIEDEN.

Alleen al de keuze van het prentenboek dat voorgelezen wordt, bepaalt de gesprekskwaliteit in de klas. Jammer genoeg kiezen kleuterleerkrachten vaak voor te eenvoudige prentenboeken – zeker wanneer er veel kleuters in de klas zitten met een taalachterstand voor Nederlands – om te vermijden dat die kleuters zouden afhaken. Met de werkwijze van de boekenladder krijgen alle kleuters toch de kans om kennis te maken met uitdagende prentenboeken. De leerkracht selecteert en ordent 3 tot 5 prentenboeken over hetzelfde thema, volgens oplopende moeilijkheidsgraad. Hogerop in de boekenladder komen complexere verhalen en informatieve prentenboeken. De eenvoudigere prentenboeken wor-

den zo geselecteerd dat ze de nodige woordenschat en voorkennis bieden om de moeilijkere prentenboeken te kunnen begrijpen. Het eerste prentenboek nodigt uit om de tekst mee te zeggen omdat de tekst herhaling bevat, of op rijm staat. Elk boek wordt herhaald, interactief voorgelezen en gevolgd door verwerkingsactiviteiten in functie van woordenschat en verhaalbegrip.

Dit idee werd uitgewerkt in een Amerikaans project met kleuters in achtergestelde buurten. De naam voor deze werkwijze, *boekenladder*, komt van mij, in de hoop dat een prikkelende naam aanzet tot actie.

4. OPEN VRAGEN STELLEN IS MAAR HET HALVE WERK!

Volgens de kleuterexperts Wasik en Hindman van het succesvolle ExCELL-project stellen kleuterleerkrachten vaak wel goede vragen, maar geven de kleuters onvoldoende (uitgebreide) antwoorden. De twee onderzoekers geven als tip om vragen op voorhand in te plannen. Dat hoeven er zeker geen 10 te zijn: 2 tot 3

vragen per activiteit of moment volstaan. Op die manier voel je geen haast om een lange vragenlijst af te werken, en geef je meer ruimte aan uitgebreide antwoorden. Andere hulpmiddelen zijn:

- doorvragen
- meerdere antwoorden van meerdere kleuters uitlokken en met elkaar vergelijken
- genoeg spreekruimte geven: eventjes wachten voordat je besluit dat het kind niets meer weet, en andere kinderen leren om ondertussen te luisteren en te zwijgen
- ondersteuning bieden aan taalzwakke kleuters door het antwoord van de kleuter te herhalen en uit te breiden, en door het antwoord te modelleren

In jouw vragen kan je doelwoorden verwerken die je graag aan de kleuters wil aanbieden, of belangrijke ideeën die centraal staan binnen jouw thema.

5. BETER ENKELE LANGERE DIEPGAANDE GESPREKKEN DAN VELE KORTE PRAATJES.

Jouw interactiestijl heeft een effect op de taalontwikkeling: hoe vaak je kleuters uitdaagt om te spreken, is bepalend voor hoe kleuters zich talig ontwikkelen. Dat wist je wellicht al. Er is echter meer: ook de wijze waarop je die interactietechnieken inzet over de tijd is bepalend.

Sommige kleuteronderwijzers knopen met zoveel mogelijk kleuters één voor één een (taalstimulerend) praatje aan. Andere kleuteronderwijzers kiezen voor diepgaandere gesprekken, waarvoor ze soms kansen moeten laten vallen. Die tweede strategie blijkt volgens recent onderzoek tot een grotere woordenschatgroei in de kleuterklas te leiden. Kansen laten liggen mag dus, als het maar zorgt voor langere diepgaande gesprekken in de klas.

Een voorbeeld:

Hier laat de leerkracht bewust een kans liggen:

Devin: Ik heb een berg gemaakt.

Lrkr: Jij hebt een berg gemaakt.

Devin: Ja, een grote berg met lava.

Lrkr: Een grote berg met lava, echt?

Om voluit te gaan in het volgende gesprek:

Lrkr: Kelly, wat ben je aan het maken? (uitdagen)

Kelly: Ik weet het niet.

Lrkr: Weet je het niet? Vertel me, wat ben je aan het maken? (uitdagen)

Kelly: Een bloem.

Lrkr: Oh, je bent een bloem aan het maken met een lange stengel en met blaadjes. (uitbreiden)

Kelly: Ja, het is een mooie bloem.

Lrkr: Dat vind ik ook. Het lijkt op een tulp. (uitbreiden)

OP ZOEK NAAR MEER INFORMATIE?

- Op de blogsite www.kleutergewijs.be bloggen Vlaamse lerarenopleiders regelmatig over taalgerelateerde thema's.
- De website <http://onderzoek.hsmarnix.nl> bevat tips om jonge kinderen uit te dagen tot gesprekken, met voorbeelden en filmpjes.
- Het boek *All about words* van Susan Neuman en Tanya Wright (2013), uitgegeven bij Teachers College Press, zit boordevol praktijktips, die gebaseerd zijn op Amerikaans onderzoek.

